

УДК 338.22.01

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-12>**Смолінська С.Д.**кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7355-6988>**Гнаткович О.Д.**доктор економічних наук, професор,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5447-2551>**Сич О.А.**кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9322-8105>**Smolinska Sofia, Hnatkovich Oksana, Sych Olga**
Ivan Franko National University of Lviv

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО СЕКТОРА ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Креативна економіка розглядається як сукупність видів та напрямів економічної активності господарюючих суб'єктів, в основі якої лежать інновації, технології, інтелект, творчість та знання, що володіють високим потенціалом створення робочих місць та нарощенням прибутковості. Креативний сектор України володіє значним потенціалом, проте під час воєнного стану в ньому відбулися значні трансформації, зумовлені негативними тенденціями розвитку українського суспільства. Найбільш затребуваними у перспективі будуть наступні напрямки креативної економіки: архітектура; дизайн інтер'єру; культурний туризм; музика; фільми та анімація. Стратегія розвитку креативного сектора вітчизняної економіки повинна реалізовуватися на основі досягнення наступних цілей: об'єднання та консолідація креативного сектора; залучення інвестицій, вдосконалення навичок спеціалістів креативних індустрій та зміцнення секторальних зв'язків; забезпечення сталого розвитку сектора креативних індустрій.

Ключові слова: креативний сектор, економіка, стратегія, інновації, розвиток, держава.

STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE SECTOR OF THE DOMESTIC ECONOMY

It has been established that in modern conditions it is extremely important to develop ways of developing the creative sector of the Ukrainian economy and to implement innovative strategies for its development, which actualizes the topic of this study. It has been proven that the development of the creative sector of the domestic economy can become the driver of progressive changes that can bring the national economic complex to a qualitatively new level due to fundamentally different methods and approaches to the implementation of activities by economic entities. The purpose of the article is to consider the features and characteristics of the creative economy, assess the current situation in the field of creative industries and justify the strategy for the development of the creative sector of the domestic economy for the future. The basis of the writing of this article is the methodology, which is based on the use of general scientific methods of scientific research. The methods on the basis of which the research was conducted are explained, in particular, such as the method of analysis and synthesis for studying the features of the creative economy; a comparison method for assessing the state of the creative economy in the pre-war period and the period of martial law; generalization method for substantiating conclusions and proposals. The obtained results include proposals regarding the strategic goals of the development of the creative sector of the domestic economy, in particular, such as the need for unification and consolidation of the creative sector; attraction of investments, provision of improvement of skills of specialists of creative industries and strengthening of sectoral ties; promoting the sustainable development of the creative industries sector in the direction of expanding market opportunities by promoting export orientation and internationalization. The practical value lies in the fact that proposals for the development strategy of the creative sector of the domestic economy can be implemented in the activities of local economic entities capable of producing creative and innovative goods.

Keywords: creative sector, economy, strategy, innovation, development, state.

JEL classification: Z10, Z11

Постановка проблеми. Сьогодні Україна переживає період значних трансформацій, які зумовлені в першу чергу активним воєнними діями на її території. Це призвело до катастрофічних наслідків у соціально-економічній сфері держави – зруйновано бізнес, порушено логістичні зв'язки, зменшено кількість робочої сили, здатної працювати та здійснювати підприємницьку діяльність. Тому економічне життя української

держави, налагоджене у довоєнний період, втратило свій ефект, що поставило українське суспільство перед потребою пошуку нових підходів до здійснення господарської діяльності в національних масштабах.

Розвиток креативного сектора вітчизняної економіки може стати тим рушієм прогресивних змін, який зможе вивести народногосподарський комплекс на якісно новий рівень за рахунок принципово

інших методів та підходів до здійснення діяльності суб'єктами господарювання. Тому в сучасних умовах надзвичайно важливо розробляти шляхи розвитку креативного сектора української економіки та впроваджувати інноваційні стратегії його розвитку, що зумовило вибір теми дослідження даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку креативних індустрій та функціонування креативної економіки піднімається у статтях багатьох науковців. Зокрема, варто згадати таких вчених як Жулід Ю. [1], Мартинович Н. [2], Плуталов С. [2], Сенченко В. [3], Фарінья К. [4], Холодницька А. [5] та багато інших.

У своїх працях дослідники вивчають економічні механізми розвитку креативних індустрій в ЄС, розглядають сучасні тренди розвитку креативних індустрій та їх вплив на національну економіку, досліджують стан, проблеми та перспективи розвитку креативної економіки в Україні, а також деталізують актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації.

Невирішені частини загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість публікацій із досліджуваної тематики все ж залишається актуальним до вивчення питання функціонування креативного сектора вітчизняної економіки в сучасних умовах, зумовленого воєнним станом на території України. Тому потреба вивчення можливостей покращення функціонування креативної економіки та обґрунтування стратегічних напрямів та цілей її розвитку є предметом дослідження даної статті.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розгляд ознак та особливостей креативної економіки, оцінка сучасної ситуації у сфері креативних індустрій та обґрунтування стратегії розвитку креативного сектора вітчизняної економіки на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під креативною економікою слід розуміти комплекс видів та напрямів економічної активності господарюючих суб'єктів, в основі якої лежать інновації, технології, інтелект, творчість та знання, що володіють високим потенціалом створення робочих місць та нарощенням прибутковості. Її можна розцінювати як наступний етап розвитку економічної системи після періоду панування економіки аграрної сфери, промислової та інформаційної економіки, оскільки вона спирається на знання та ідеї у процесі здійснення виробничого процесу, посилюючи при цьому креативність та інформацію як новітній інноваційний ресурс.

Креативна економіка володіє рядом ознак, які характеризують її як особливу галузь народногосподарського комплексу. Зокрема, до них слід віднести:

- кооперування діяльності суб'єктів господарювання у напрямі використання інноваційного потенціалу та їх спеціалізація;
- застосування інновацій на засадах конкурентного середовища та боротьби за їх впровадження;
- створення нового продукту на базі науки розробок та формування значної питомої ваги такої продукції у ВВП країни;
- пріоритетні капіталовкладення у людський розвиток, технологічне оснащення виробничого процесу, створення інноваційних видів послуг та товарів;
- захист об'єктів інтелектуальної власності;

– інноваційний розвиток економіки держави та акцент на людському капіталі у процесі цього розвитку в цілому.

Ці та інші ознаки дають можливість отримати уявлення про роль та особливості креативної економіки в суспільстві. Разом з тим, для унаочнення варто представити модель креативної економіки та взаємозв'язків і вимірів, які деталізують розуміння цього поняття та розширюють діапазон уявлень про неї (рис. 1).

Отже, креативна економіка характеризується економічним, соціальним, культурним вимірами та виміром сталого розвитку, що говорить про комплексність даного поняття, оскільки взаємовідносини виникають не лише з приводу виробництва товару чи послуг в економічній системі, але й мають соціальний ефект, впливаючи на якість життя населення. В той же час процеси, які відбуваються в креативній економіці мають не лише економічний, але й культурний контекст, тому що товари та послуги, що виробляються в креативній економіці, є продуктами сфери культури та мистецтва. Стосовно сталого розвитку, то виходячи із засад цієї концепції, товари креативної економіки здатні забезпечити баланс між задоволенням потреб населення на сучасному етапі розвитку суспільства та захистом інтересів майбутніх поколінь, оскільки вони переважно носять інноваційний характер.

Загалом, креативна економіка перебуває на перетині таких основних категорій:

- економічна система (завдяки продуктам та послугам, в основі створення яких лежить творчий підхід, креативна економіка забезпечує зростання ВВП країни);
- суспільна цінність (виробництво особливих для економіки товарів та послуг заохочує до розвитку нових талантів та формування нових знань в суспільстві);
- інновації (створення інноваційних продуктів та використання інноваційних підходів у виробничих процесах стимулює підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економічної системи);
- сталість розвитку (процеси, що відбуваються під час економічних взаємодій, базуються на інтелектуальному капіталі та творчому вкладі у виробничі процедури).

Слід зазначити, що українська держава вже стала на шлях розвитку креативної економіки, усвідомлюючи перспективність цієї галузі в майбутньому. У Доктрині збалансованого розвитку «Україна-2030» відмічено, що одним із основних рушіїв економічного розвитку держави якраз і є креативна економіка та її продукти [6]. І для того, щоб Україна до 2030 року змогла увійти до тридцяти найрозвиненіших країн світу, їй потрібно забезпечити річне економічне зростання не менше як 10–15%. На даний час важко собі уявити, звідки Україні отримати достатньо джерел для забезпечення декларованого в Доктрині економічного зростання, особливо під час дії воєнного стану, тому основний акцент слід ставити саме на людський капітал та її креативний потенціал, здатний перевести економічні процеси та процедури на якісно новий рівень.

Сьогодні індустрія креативної економіки характеризується асиметричним розвитком, зважаючи на бурхливий розвиток ІТ-сфери, яка функціонує навіть у час війни. Цей сектор економіки володіє значним потенціалом, пропонуючи широкий спектр інформаційних послуг та послуг у сфері програмного забезпечення галузей, тому завдяки йому є всі підстави

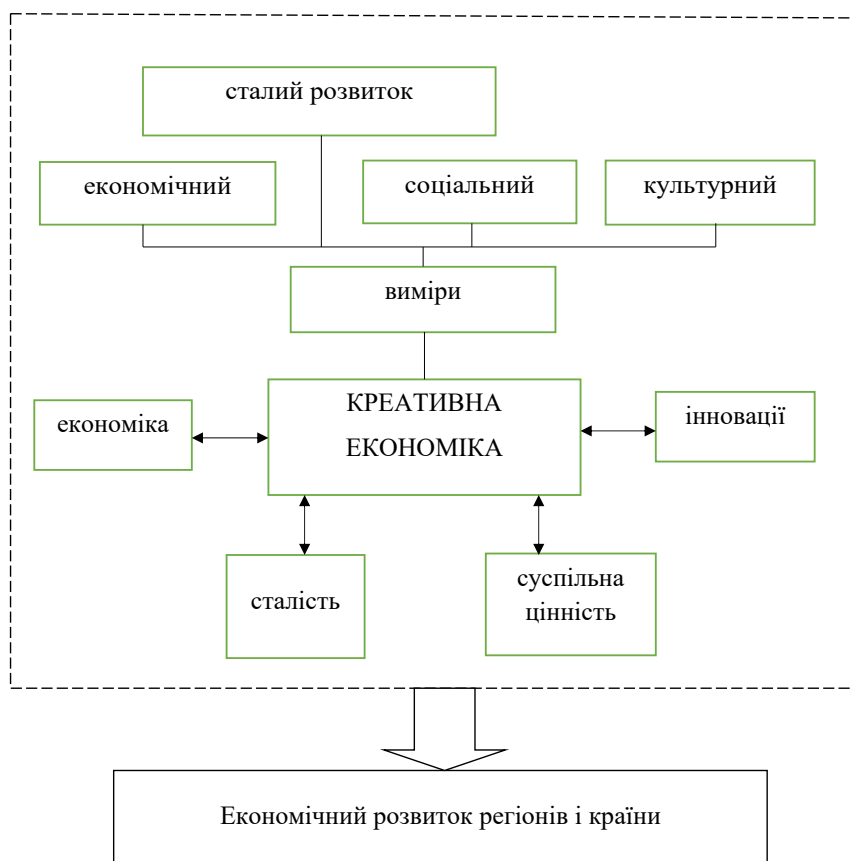

Рис. 1. Модель креативної економіки та взаємозв'язки всередині цієї моделі

Джерело: власні узагальнення

говорити про позитивну динаміку розвитку креативної економіки в Україні. Разом з тим, інші її сегменти не розвиваються такими темпами, як ІТ-сфера, зважаючи не лише на війну, але й на інші чинники довоєнного періоду, зокрема, такі як:

- прогалини у законодавчій і нормативно-правовій базі, які стосуються захисту авторських прав та інтелектуальної власності;
- брак кваліфікованих спеціалістів та недостатнє фінансування сфери креативних індустрій;
- нерівномірність попиту на товари та послуги креативної економіки на рівні регіонів та територій країни.

Окремо варто зазначити, що в час ведення активних воєнних дій на території України відбулося активне об'єднання представників креативних індустрій. Так, фахівці ІТ-сфери зосередилися на блокуванні російських пропагандистських та урядових сайтів, культурні діячі, зокрема, діячі театру, музиканти, актори, письменники та художники збирають кошти на підтримку армії шляхом організації різноманітних літературних та мистецьких акцій. Відомі рекламні агенції, співаки, режисери та блогери працюють на інформаційному фронті, поширюючи правдиві та неупереджені дані про справжній стан справ на війні. Бібліотеки та креативні хаби приймають переселенців, працюючи як волонтерські осередки, а низка фешн-брендів розпочали випуск речей для забезпечення військових.

В той же час з початку війни креативний сектор економіки держави зазнав значних трансформацій, про що свідчать наступні дані [7]:

- 39% працівників креативної економіки спостерігають значне зменшення кількості замовлень;
- 37% тимчасово не отримують заробітну плату або залишилися без роботи;
- близько 20% спеціалістів виїхали в інші країни.

Слід пам'ятати, що війна рано чи пізно закінчиться і потрібно буде акумулювати зусилля для відбудови держави. І якраз фахівці креативної індустрії будуть дуже затребуваними, тому незважаючи на сьогоденні реалії, потрібно розробляти стратегічні плани на перспективу в контексті розвитку креативного сектора вітчизняної економіки.

На наш погляд, найбільш затребуваними у перспективі будуть наступні напрямки креативної економіки:

1. Архітектура. Війні притаманні значні руйнування будівель та споруд, тому їх відновлення, будівництво нового житла є прерогативою талановитих архітекторів, здатних запропонувати сучасні економічні та енергоощадні проекти;
2. Дизайн інтер'єру. Цей напрям пов'язаний з архітектурою і зумовлений тим, що значна частина населення України захоче облаштувати своє зруйноване житло або житло, до якого повернеться після довгої відсутності;
3. Культурний туризм. Туристів з-за кордону приваблює та буде приваблювати країна, яка пережила воєнні події, тому вбачаємо значний потенціал для розвитку цього напрямку. Потрібно буде творчо підійти до залучення якнайбільшого потоку бажаючих відвідати знакові місця воєнних дій, забезпечивши при цьому їм максимальну безпеку;

4. Музика. Українська музика вже знайшла свого слухача за кордоном, тому її розвиток є справою сьогодення та майбутнього;

5. Фільми, анімація. У післявоєнний період найбільший попит, очікувано, будуть мати фільми про війну, проте спеціалістам креативної індустрії потрібно буде працювати на довгостроковий ефект, розвиваючи і інші тематики кіноіндустрії.

Загалом, для того, щоб підтримати креативний сектор вітчизняної економіки, державі потрібно забезпечити реалізацію стратегії його розвитку, яка повинен включати наступні цілі [8]:

1. Об'єднання та консолідація креативного сектора, яка повинна включати такі напрями:

– формування динамічної інформаційної мережі з метою уніфікації ділової комунікації;

– чітке формулювання політичних та інституційних засад інтеграції креативного сектора;

2. Залучення інвестицій, вдосконалення навичок спеціалістів креативних індустрій та зміцнення секторальних зв'язків з метою модернізації пропозиції українських товарів і послуг та адаптації їх до вимог ринку на основі таких компонентів:

– диверсифікація креативної продукції та підвищення її якості, а також створення сприятливих умов для цього;

– розвиток людського капіталу на основі застосування міжнародних експертних знань та практичного досвіду;

– орієнтація на задоволення потреб ринку креативних індустрій шляхом покращення взаємодії між навчальними закладами та підприємствами;

3. Забезпечення сталого розвитку сектора креативних індустрій у напрямі розширення ринкових можливостей шляхом сприяння експортної орієнтації та інтернаціоналізації. Ця ціль передбачає вирішення наступних завдань:

– в рамках промокампаній «Унікально українське» просувати імідж сектору за кордоном;

– за допомогою цільової промоції підвищувати міжнародну популярність українських креативних індустрій;

– привести нормативно-правову базу української держави у відповідність із вимогами міжнародних ринків.

Стратегічні цілі розвитку креативного сектора економіки повинні досягатися за допомогою використання таких механізмів його стимулювання:

– здешевлення кредитів для суб'єктів сфери креативної економіки та запровадження для них пільгового оподаткування;

– розбудова мережі креативних хабів;

– запровадження безповоротної фінансової підтримки стартапів у сфері креативної економіки через Український фонд стартапів;

– дотування відновлення туристичних локацій та культурних пам'яток;

– вжиття заходів щодо забезпечення гідної оплати праці спеціалістів креативних індустрій з метою уникнення відтоку кадрів за кордон.

Зазначені цілі, напрями, механізми покликані спинити руйнівні наслідки, яких зазнав креативний сектор вітчизняної економіки, стимулювати його розвиток та переведення на якісно новий рівень процвітання.

Висновки. Отже, креативна сфера на сьогодні перебуває під впливом скрутних умов, спричинених наслідками воєнних дій на території України. Проте незважаючи на обмеженість умов для розвитку креативний сектор вітчизняної економіки є достатньо гнучким для того, щоб адаптуватися до сьогоденних реалій. Про це свідчать численні приклади поведінки представників українського культурного середовища, фешн-індустрії, кіномистецтва тощо, які знайшли себе в нових умовах суспільного життя.

Проте для впевненого росту та розвитку креативного сектору вітчизняної економіки необхідно на рівні держави реалізувати стратегію, яка дасть можливість креативним індустріям перейти на якісно новий рівень функціонування. Для цього потрібно здійснити об'єднання та консолідацію креативного сектора; залучити інвестиції, забезпечити вдосконалення навичок спеціалістів креативних індустрій та зміцнення секторальних зв'язків, а також сприяти сталому розвитку сектора креативних індустрій у напрямі розширення ринкових можливостей шляхом сприяння експортної орієнтації та інтернаціоналізації.

Перспективами наукових досліджень в цьому напрямку є вивчення зарубіжного досвіду розвитку креативних індустрій та дослідження можливостей його впровадження в Україні.

Список використаних джерел:

1. Жулід Ю.О. Економічні механізми розвитку креативних індустрій в ЄС. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612572.pdf> (дата звернення: 09.10.2023).
2. Мартинович Н., Плуталов С. Сучасні тренди розвитку креативних індустрій та їх вплив на національну економіку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-08>
3. Сенченко В.В. Креативна економіка. Стан, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2022. № 6 (6). С. 33–45. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6\(6\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6(6))
4. Фарінья К. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні. URL: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine_UA.pdf (дата звернення: 09.10.2023).
5. Холодницька А.В. Актуальні тенденції розвитку креативних індустрій в Україні в умовах глобалізації. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/19.pdf (дата звернення: 08.10.2023)
6. Мельничук О., Антонюк Л., Гуменна О., Жилінська О. Україна-2030. Доктрина збалансованого розвитку / колектив авторів. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
7. Не одними айтівцями. Що креативні індустрії зможуть запропонувати Україні. *Економічна правда*. 19.01.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/19/696149/> (дата звернення: 08.10.2023).
8. Експортна стратегія для сектору креативних індустрій. 2019–2023. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=48737a5a-5253-40c2-bd79-b02f5a5efa8a> (дата звернення: 08.10.2023).

References:

1. Zhulid Yu.O. Ekonomichni mekhanizmy rozvytku kreatyvnykh industriy v YES [Economic mechanisms of development of creative industries in the EU]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/32612572.pdf> [in Ukrainian]
2. Martynovych N. Plutalov S. (2022). Suchasni trendy rozvytku kreatyvnykh industriy ta yih vplyv na natsionalnu ekonomiku [Current trends of the development of creative industries and their impact on the national economy]. *Problemy suchasnyh transformatsiy*, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-3-03-08> [in Ukrainian]
3. Senchenko V.V. (2022). Kreatyvna ekonomika. Stan, problem ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Creative economy. Status, problems and prospects of development in Ukraine]. *Akrualni pytannya v suchasnyy nautsi*, no. 6(6), pp. 33–45. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6\(6\)](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6(6)) [in Ukrainian]
4. Farinha K. (2017). Rozvytok kul'turnykh ta kreatyvnykh industriy v Ukrayini [Development of cultural and creative industries in Ukraine]. Available at: https://www.culturepartnership.eu/upload/editor/2017/Research/Creative%20Industries%20Report%20for%20Ukraine_UA.pdf [in Ukrainian]
5. Kholodnytska A.V. Aktual'ni tendentsiyi rozvytku kreatyvnykh industriy v Ukrayini v umovakh hlobalizatsiyi [Current trends in the development of creative industries in Ukraine in the conditions of globalization]. Available at: http://economyandsociety.in.ua/journal/14_ukr/19.pdf [in Ukrainian]
6. Melnychuk O., Antoniuk L., Ghumenna O., Zhylinska O. (2017). Ukraina-2030. Doktryna zbalansovanogho rozvytku / kolektyv avtoriv, Lviv, Kalvariia, 164 p. [in Ukrainian]
7. Ne odnymy aytivtsyamy. Scho kreatyvni industriyi zmozut zapronuvaty Ukraini. *Ekonomichna Pravda*. 19.01.2023. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/19/696149/> [in Ukrainian]
8. Eksportna strategita dlya sektoru kreatyvnykh industriy. 2019–2023. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=48737a5a-5253-40c2-bd79-b02f5a5efa8a> [in Ukrainian]